

1 Petorooso

Petoroosoono aa tauraa yanaa aavaa fafaara reeravai

Aa tauraa yanaa aavaa Petoroosoono Anutuuqo ariiniee kiaa mmataama kioo gioonna kiaapu vaa ausa hanigiooya Asiaa mmataivau vida raubiriima kiooyani Petorooso fafaara reeravai. Aa yanaa aavaa roo oyaivo ataama vaivai. Petorooso gioonna kiaapuuyaata yamayamaa kuaivaa tioo Yisuunnara kutaavaivee kiaivaara mmuaararaiyauvo iyasi nninaraiyauvaara iya kiaa mmiravai. Ivo iya tunoo: Yisuu Kirisiinna mmayaaya yoketaivaata ivo putuuvo diitoo Anutuuqaasi vuuvu kava tiinaraiyaara faannakiateeraivaaraatama fafaara reeravaivee.

1 ¹Na Petorooso Yisuu Kirisiinna kua varee nuaira aposoroo vaidivoono aa kua aavaa fafaarakiaunoo.

Anutuuqo mmataama kioo gioonna kiaapuuya ngiari voopinnaiya mmataivau vida raubiriida variaiyani na aa kua aavaa kiauko fafaarainoo. Na Podoo ivakiraatama Garatiaa ivakiraata Kapatokiaa ivakiraatama Asiaa ivakiraata Bituniaa ivakiraatama aa kua aavaa kiauko fafaarainoo. ²Ti Koova Anutuuqo tauraa ngiiyara yaata utuoo ariiniee kiaa ngii mmataama kieeravai. Mmataama kioodoo inna Mmannasaivo ngiiiki varuduu ngia innani yoketaa tuanaaya variravai. Ngia Yisuu Kirisiinna kuaivaa rikiada iikiaaraivaaraatama ivo ari kiauvaadiri ngii mminnamminnaa maisaiyauvaa rugaanaraivaaraatama Anutuuqo ariiniee kiaa ngii mmataama kieeravai.

Ivo kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii mino pinaavai nnaasu vakiaiveeraivaara na yaata utuaunoo.

Ta tupatupaa variraivaara faannaida variaunnaanoo

³Anutuuqo ti Udaanga Yisuu Kirisiinna Koovavee. Kii ta innara yoketaavee kiaravee. Iva Yisuu Kirisiinna tuduu putuuvakidiri diitooavaaraida aanna makee ta karaasa variraivaa varaunnaanoo. Ivo tiyara pinaama boo tuuvaara itaama iiravai. Ta ivaaraida aanna

makee tupatupaa variraivaara faannaida variaunnao. ⁴ Anutuuqoono ari gioonna kiaapuuyani varira yoketaa ari vookaraiyauvaa vaa teerama yapa kiaivaaraida ta faannaida variaunnao. Iva ngiau aapu tiini teerama yapa kiayauvo hama tatokoo raubiriinno hama aasannainno maisaivai. ⁵ Ngia Anutuuqaara kutaavaivee kiaavo too ivo ari yaagueeqaivaadiri ngii hanuaa kiaikiai ngia yoketaama varia rada vidada teekio fai yoketaama variraivo kooyaa vaino rikioo ivo ngii vitoo ivau ngii yapaanaravai. Vaa ivo yoketaama variraivaa ngiini teerama kiaivo fai sui nnaagiai ngiau mmata taikeera suaivaki fai kooyaa vainaravaivee.

⁶ Ivaaraida sirigaida variatee. Fai mmuaararaiivo ngiisi vainai sa ivaara yaata utuatee. Mo vara ngiisi vainarannee? Vara hama ngiisi vainarannee? Fai vainno kiisa sui nnaasu fai mmuaararai ari vookara ari vookaraiyauvo ngiisi vainai teedaata sirigaida variatee. ⁷ Ngia Anutuuqaara yaagueeqama kutaavaivee kiaivaa kaanaa yoketaivo kooyaa vakiaveeraivaara mmuaararaiivo ngiisi vainaravai. Mmatayaa diaa vaidiia sikau mmannaammannai gooraiyauvaara kaayauma mmuduuya ruaiyauvo aikiooma fai raubiriinno taikaanaravai. Ngia Anutuuqaara kutaavaivee kiaivoonoo pinaa yoketaavai vainno gooraivaa yaataravaivee. Vaidiia gooraivaa varada ikiyaa kiaavo too ikiaivo taikio too goora tuanaivo rupi nuunama vaineema mmoori mmuaararaiivo ikia roosiima ngiisi nninai teedaata ngia mmannammanna Anutuuqaara kutaavaivee kiaa kiada fai yoketaama variaaravai. Ngia itaama iikiokio Anutuuqo tino Yisuu Kirisiiva kooyaa tiinara suaivaki Anutuuqo ngiiyara yoketaayavee tioo ngii nnutuuyauvaa ngiau aapu yapa kinai ngia yoketaama ari vookaraama variaaravai. ⁸ Ngia hama ngiingii avuuyauvaadiri Yisuu Kirisiinna teerama kiada ngia kati innara mmuduuya ruaano. Ngia aanna makee hama inna taivaara hama yaata utiraida innara kutaavaivee kiaano. Ivaaraida ngii ausa mmuduuyaiyauvo pinaama ari vookaraama yoketaikiai sirigakiaavai. Ngia itaama sirigakiaivaara hama ngia ivaara kua kiaravootainoo. ⁹ Ngia itaama Anutuuqaara kutaavaivee kiaivaara ivo irisavvaa ngii vitoo yoketaivau ngii yapa kiaivo ngiisi vainoo.

¹⁰ Anutuuqo ngii vitoo yoketaivau yapaanaraiivaara nnaaruaa vaidi forofetaiya inna yanaivau tuqinnama buaidada teeda ivaara ngiari yapara ngiari yaparairavai. Anutuuqo kati yoketaama variraivaa ngii minaraivaara iya kiaa kookieeravai. ¹¹ Yisuu Kirisiinna Mmannasaivo iyaki varuuvoono nnaagiai vainara suaivaara iya kiaa mmiravai. Yisuu Kirisiiva mmamma nniitaravvaa varoo nnaagiai Anutuuqaa tasipama yoketaama ari vookaraama varinaraiivaara iya kiaa mmiravai. Kiaa mmudu rikiada ii kua ivaara yanaivau buaidada teeda ivaara ngiari yapara ngiari yaparaida tunoo: Fai ivo dairi sui iinarannee? Dataama ii sui ivo nninarannee? tiravai. ¹² Ii kua kutaa iyauvaa aanna makee

ngia rikiaa aayauvaa nnaaruaa vaidi forofetaiya tiravai. Iya ii kua iyauvaa tuu suaivaki hama ngiariiyara tiravai. Iya nnaagiai ngia variaiya ngiini iikiaaraivaara Anutuuqo kooyaa iya kiaa mmiravai. Mmannasa Yoketaivaa titooduu ngiau aapuuvakidiri tuuvoono yaagueeqaivaa vaidi vooya mmuduu ii kua kutaa iyauvaa Anutuuqaa mmayaaya yoketaivakidiri ngii giaa ngii muduu rikioovaa aanna makee vaa ngia arinaima teeda rikiaano. Aangeraiya iyauvaa arinaima teeda rikiaaree kiaa iidada hama arinaima teeda rikiaavai.

Yoketaa tuanaaya variateeraivaara Petorooso tiravai

¹³Itaama vaikiai vaidiyya mmoori varaaraivaara teerataarakiianeema ngiingii yaata vuatinniiyauvaki teerataarama kiaatee. Ngiingii variraivaara tuqinnama haitatuuma teeda rikiaa kiada variatee. Yisuu Kirisiiva kooyaa tiinara suaivaki Anutuuqo kati yoketaama variraivaa ngii minaraivaara tuqinnama yaata utida faannakiatee. ¹⁴Nnaakaraiya ngiari kaano kooya kuaivaa rikiada iikiaaneema Anutuuqaa kuaivaa rikiada iikiatee. Ngia homo kumimakaida variaa suaivaki maisai aataruuyauvaa ngii iikiataikiai vaa ngia iikiyaiyauvaa sa kava iikiatee. ¹⁵Sa itaama iirama kiada Anutuuqo ngii maavee tiraivo yoketaa tuanaavai varineema ngieeta yoketaama varida ngiengie iikiaa aataru mmuakiaayauvai yoketaama nnaasu iikiatee. ¹⁶Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo: Na yoketaa tuanaavai variauvaara ngieetaatama yoketaa tuanaaya variatee, tiivaara mo ngieeta itaama iikiatee.

¹⁷Anutuuqoono mmuakiaa gioonna kiaapuuya ngiari iikiaa mmooriiyauvaa irisaiyauvaa mmuaavai mmuaavai safuuma ngiari mminaravai. Ivaara ngia innara yaaku varada innara Napoo-o tiraiya aa sui mmatayaa variaara sui aavaki inna mmemmaana vida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiatee. ¹⁸Vaa ngia rikiada taavai. Ngii giookiaiya mmatayaa diaa aataru kuminaiyauvaa ngii vitauyauvaa ngia iikiarainnoo kiaa Anutuuqo vaa ngii yookaama kioo ngii viteeravai. Ivo hama taikaanara mmatayaa diaa mminnaa sikau gooraivaannee vara sikau sirivuaivaa roosuvaadiri ngii yookaama kioo ngii viteeravai. ¹⁹Ivo Yisuu Kirisiinna kiau yoketaa ari vookarauvaadiri ngii yookaama kioo ngii viteeravai. Gioonna kiaapuuya ngiari mminnamminnaa maisaiyauvo iya rummua apu kiooyauvaara puara sipisiipa nnaakara yoketaivaa ruputu kiooduu kiauvo tuuneema Yisuunna kiauvo tiiravai. ²⁰Nnaaru hama ngiau mmata uu suaivaki Anutuuqo Yisuu Kirisiinna mmataama kioo aa nnaagiai sui aavaki ngiiyaroo tioo titooduu kooyaa tiiravai. ²¹Anutuuqo ivo putuuvakidiri inna vitoo ari tasipama yapa kiooduu yoketaama ari vookaraama variravai. Ivaara ngia Anutuuqaara mmannammanna kutaavaivee tida ivo ngii tuqinnaanaraivaara faannaida variaavai.

²²Vaa ngia Anutuuqaa kua kutaivaa rikiada uuvaara ngii variraiyauvo yoketaayauvai vainoo. Yoketaayauvai vaivaara ngia ngii seena vaa ausa hanigiayara kutaa tuanaa mmuduuya ruaavai. Ivaaraida ngiingiiyara ngiingiiyara tuqinnama yaagueeqama mmuduuya ruatee. ²³Ngia Anutuuqaa kua kutaivo tupatupaa vaivaa rikiada hanigiada nnaakara meedi karaasa mmatakiaiya roosiima variaano. Ngii kaano kooya putuaariyaano hama kava ngii mmataavai. Anutuuqaa kua kutaivo hama taikaanarivoono kava ngii mmataivai. ²⁴Aa kua aavaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Mmuakiaa mmatayaa diaiya
iya ikiauvaa roosiima variaavai.
Iya mmatayaa iira aataruuyauvo
maura pairaivaa roosiima vaivai.
Ikiauvo aasannaikio

maura pairaivo tasisieenno tuoo kuaivai.

²⁵Udaanga Anutuuqaa kuaivo hama itaama vaivai.

Ari tupatupaa nnaasu vaivaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai. Ii kua ivo inna Anutuuqaa mmayaaya yoketaivovee. Vaidiia vaa ivaa kooyaa kiaa kookieema ngii giaa ngii miaavaivee.

**Anutuuqo Yisuunna sikau roosiivaa mmataama
kioovaara ta tupatupaa variraivaa varaunnvai**

2 ¹Ivaaraida ngiiki vai mminnamminnaa maisa mmuakiaayauvai pikiaatee. Unnakua tira aataru mmuakiaayauvai pikiaatee. Haumaki maisa mmooriivaa iida kooyaa yoke kiaa kiada yoketaa mmooriivaa iikiaa aataruuvaa pikiaatee. Ngii seenaiya ngii yaataraivaara ngii nnannateera aataruuvatama ngii seenaiyayaadiri ngiengieenoo koonnama yaata utida unnakua tira kua aataruuvatama pikiaatee. ²Ngia nnaakara meedi ikiataa mmatakiaiya roosiima varida iya nnaammara rataaneema ngia Anutuuqaa kua safu tuanaivaara ratada varida nnaamma nneerayaama nnaatee. Ivaa nneedada yokeekio Anutuuqo ngii vitoo aataru yoketaivau yapaanarivaara ivaa nneeda yokeekiatee. ³Ngii Udaanga Yisuu Kirisiiva ngii tuqinnaivaa vaa ngia arinaima rikiada taivaara itaama iikiatee.

⁴Ivaaraida innasi nnida variatee. Nnaaru nnau heekeera vaidiiaano yoketaa sikau voovai haitatuuma teeda maisainoo kiaa kiada kagaari kiooduu vaidi voovono haitatuuma too yoketaavaivee kiaa kioo vareeravai. Ivaa roosiima ii sikau ivo Yisuunnara mmataama kiaikio ivo ari vookaraivoono tupatupaa hara kioo varinoo. Vaidiia inna teeda maisavaivee kiaa kiada kagaari kiooduu Anutuuqoonyo yoketaavaivee kiaa kioo viteeravai. ⁵Vaidiia sikauyauvaa varada nnauvaa heekoneema

ngia vaa Mmannasaivo ngiiki variya Anutuuqoono ngii vitoo ari Mmannasaivo varira nnauvaa heekaanaravai. Heeka kinai ngia nnaaruaa vaidiia Anutuuqaara kati puara hudooya roosiima gioonna kiaapu yoketaa tuanaaya varida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmida variaaravee. Yisuu Kirisiiva ngiyyara kati putuuvaara ngia ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuqaa mmuuyauvaa ivo too fai yoketaavaivee tinaravai. ⁶Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Taatee. Na yoketaa sikauvaa
niniinee kiaa mmataama kiee
ivaadiri ipunnaivaki harataa kiee
nnau yaagueeqaivaa
yoosinna Sioona ivaki heeka kiauvai.
Gioonna kiaapu voovoono
vaidiivo sikau yoketaivaa roosiivaa
kuaivaa arinaima rikioo
innara kutaavaivee tiivo
fai hama inna mmamma maisainaravaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai. ⁷Vaa ngia ausa hanigieeraiya ii sikau ivaara yoketaa ari vookaraivaivee kiaanoo. Hama ausa hanigieeraiya hama itaa kua kiaavai. Kua fafaara voovai vainno ivaara tinoo:

Vaidiia ii sikau ivaara
maisikaivaivee kiaa kiada kagaari kioovo
nnaagiai nnau ipunnaivaki
ari vookaraama yaagueeqama vainoo, tiivai.

⁸Kua fafaara voovai vainno ivaara tinoo:

Ii sikau ivo vaidiia mmaara vai sikauvai.
Fai ivaadiri iya haruruaravai.
Iya haruruateera iya mmaara sikauvai vainoo, tiivai.

Iya inna kuaivaa rikiadaata yaatara kiada hama iikiaivaara haruruavai. Iya itaama iikiaaravaa vaa Anutuuqo tauraa too aikioovaivee tiravai.

⁹Itaama vaikiainnaata ngeenoo Anutuuqo ngii mmataama kiai gioonna kiaapuya variaano. Nnaaruaa vaidiia Anutuuqaa nnauvaki mmoori varooya roosiima ngia ngii kieetaivaa Anutuuqaa mmooriivaa nnaasu iida varida variaano. Ngia Anutuuqaa gioonna kiaapu yoketaa tuanaaya innaniya nuunama variaano. Anutuuqo yoketaa ari vookarau mmooriivaa uuvaa ngia kooyaa gioonna kiaapuuya vitaakiateeraivaara ivo ngii mmataama kieeravai. Vaa ivo upisiivakidiri ngii maavee kiaa ngii vitoo ari mmeekia ari vookaravai ngii yapa kieeravai. ¹⁰Tauraa ngia hama Anutuuqaa gioonna kiaapuya variravai. Anna makee vaa ngia inna gioonna kiaapu tuanaaya variaano. Ivo ngiyyara kati boo tiraivaa tauraa ngia hama rikieeraida aanna makee vaa ngia arinaima rikiada hanigiada yoketaama variaano.

Ta Anutuuqaa mmoori vareeraiya variaunnao

¹¹Ni seena na ngiiyara mmuduuya ruauyaso, ngia mmataivau varida hama mmaayootaiya roosiima variaano. Ngia ngiari voopinaiya vo yoosinnaiyauvaki nuaida varida variraiya roosiimaida variaano. Ivaara na yamaa kua yamaa kua ngii giaa ngii miee kiaunoo. Ngii mmammaiyauvo iikiatai aataruuyauvaara ngii iikiatee tinai sa iikiatee. Fai ngia iikio itai aataruuyauvoono vaidi kaanaivaata rapinaravai.

¹²Ngia hama ausa hanigieraiya tasipama safuuma varida mmoori yoketaivaa iikiatee. Fai ngia itaikiai iya kua pinaa vooyauvai ngiiki kuminayaa yapaaree kiaa kiada teekiai vaa ngia yoketaa mmoori ari vookaravaa iikiavaa taaravai. Fai yapooma Yisuu Kirisiiva kava tiinara suaivaki mmoori yoketaivaa ngia iikiaani taivaara iya Anutuuqaara kua yoketaivaa kiateeraivaara iya tasipama safuuma varida mmoori yoketaivaa iikiatee.

¹³Ngia Udaanga Yisuu Kirisiinnaroo tida ngiingii kieeta mmatayaa diaiyara ti kieetayavee kiaa kiada iya mmemmaana vida iya kiaa mmooriyauvaa iikiatee. Ngii kieeta nnoonna nnutu ruaivaa kuaivaa rikiaa ¹⁴kiisa kiisa kieeta vaidi ivo yapa kaiya kuaiyauvaatama rikiaatee. Iya maisa mmooriivaa iikiyaiya irisai maisavaa mmida safu mmooriivaa iikiyaiyara kua yoketaivaa kiaa mmiaaravara ngiari kieeta nnoonnaivo iya yapeeravai. ¹⁵Vaidi kumimakaiya koonnama yaata utida sabi kua kuaivaa pikiaateeraivaara ngia mmoori yoketaivaa iida ivaadiri iya kiaa kuaivaa atau ruatee. Ngia itaama iikiaa aataruuvo inna Anutuuqaa yaata tinniivau vai aataruvai iikiaavai. ¹⁶Ngia mmamma dummukiara kati yoketaama variaivaa roosiima hara kiada variatee. Ngia itaama varida kava mminnamminnaa maisavaa varaivaara yaata utida kuaano: Ta mmamma dummukiara yoketaama variaunnaivoono ii aataru ivaa fai rummua apinaravaivee, kiaa aataru ivaa sa iikiatee. Ngia vaidiivo sikaunnaadiri yookaama kioo viteera gioonna kiaapuuya roosiima Anutuuqaa mmoori vareera gioonna kiaapuya hara kiada variatee. ¹⁷Mmuakiaa gioonna kiaapuuya avaiyauvaa rikiaa iyara yoketaayavee kiatee. Ngiingii seena vaa ausa hanigieraiyara mmuduuya ruatee. Anutuuqaa mmemmaana vida inna kuaivaa rikiaatee. Ngii kieeta nnoonna mmatayaa variivaa avaiavaa rikiaa innara yoketaavee kiatee.

Yisuu Kirisiiva mmamma nniitaroovaa varoneema teeta varaaravee

¹⁸Ngia sikaunnaadiri yookaama kiada viteera gioonna kiaapuuya ngia tuqinnama ngii haitaturaiya kuaiyauvaa rikiaa iikiatee. Iya kua mmuakiaayauvai sa pikiaatee. Sa yoketaama ngii haitatuunno ngii tuqinnai vaidiivaa kuaivaa nnaasu rikiaa iikiatee. Vaidi avakaravai ngii haitaturavaa kuaivaata rikiaa iikiatee. ¹⁹Mo fai ngia Anutuuqo yaata

utiivaugiataama yaata utuaivaara iya mmamma nniitaraivaa kuminayaa ngii miaivaa varada mmannammanna yaagueeqama varikio fai Anutuuqo ngiiyara yoketaayavee tinaravai. ²⁰Ngia mmoori maisaivaa iikiaani iya ngii ruputuaani rikiadaata yaagueeqama varida ngia mmamma nniitaraivaa varaivaara gioono ngiiyara kua yoketaivaa tinarannee? Ai hamavee. Ngia mmoori yoketaivaa varaani iya ngii ruputuaani rikiadaata yaagueeqama varida ngia mmamma nniitaraivaa kuminayaa varaivaara fai Anutuuqo ngiiyara yoketainaravai.

²¹Gioonna kiaapuuya mmoori maisaivaa ngii mikiai rikiadaata yoketaama variateeraivaara Anutuuqo ngii maavee tiravai. Ngia innanikaraama iikiateeraivaara Yisuu Kirisiiva ariinoo kati ngiiyara mmamma nniitaroovaa varoo ari aataruuvaa ngii vita vitairavai. ²²Ivoo hama mminnamminnaa maisaivaa varoo hama unnakua tuduu gioonna kiaapuuya rikieeravai. ²³Iya kua maisaivaa inna tuduu rikioo hama ivo sai kua maisaivaa tiravai. Iya mmamma nniitaroovaa inna mmuduu rikioo hama ivo mmamma nniitaroovaa irisaivaa iya mminaraivaara kua tiravai. Hameetavee. Ivo Anutuuqaara yaata utuoo tunoo: Fai kua pinaivaara diraivooonoo niyara kua tioo safuuma radudaanaravaivee, kiaa kioo faannairavai. ²⁴Yisuu Kirisiiva ariinoo ti mminnamminnaa maisaiyauvaa varooduu inna mmammaivau kaayau ti mminnamminnaa maisaiyauvo suvuau kioodoo yatari sagaivau putiravai. Vaidi putiraiya hama mminnamminnaa maisa vareerayaama ta titi mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hama kava vareeraida ta safuuma variaaraivaara ivo yatari sagaivau putiravai. Vaidiyya inna mmammaivau ruputuduu uudaiyauvo vainno maafauvaara ti mminnamminnaa maisaiyauvo taikoodoo ta yoketaama variraivaa vareeravai. ²⁵Puara sipisiipaiya kumimakama rada raubiriima kiooneema itaama ngia tauraa variravai. Anna makee ngia kava vara ranada ngii Haitatuuraivo ngii vaidi kaanaiyauvaa Vara Hiri Diivaasi ngiaavai.

Petorooso nnaata vaati vareera aataruuvaara tiravai

3 ¹Ngia gioonnaiya ngiingii vaatiya kuaivaa rikiada iya mmemmaana kuatee. Mo ngii vaati vooya hama Anutuuqaara kutaavaivee kiaiya ngia safuuma variaivaa teeda ngiari ausaiyauvaa hanigiaateeraivaara iya kuaivaa rikiada iya mmemmaana kuatee. Fai ngia hama ivaara kua tiraida kati safuuma variaivaa iya ivaa teeda ngiari ausaiyauvaa hanigiaaravai. ²Fai ngia safuuma varida Anutuuqaara yoketaikiai iya ngii teeda ngiari ausaiyauvaa hanigiaaravai. ³Ngia sa kumina mmamma mmaanaivau funnukama kiada ivaara yaata utida ta yoketaayavee kiatee. Sa ngiingii kieeta yausiyyauvaa fiyyama kiada goora mminnaiyauvaa rutaku kiada uyira raira yoketaiyauvaa uyu rau kiada iyauvaara sirigakiatee. ⁴Sa ivaara yaata utirama kiada ngiingii

aakiaa tuanaiyauvaara yaata utida yoketaama variatee. Ausa nuufaivaa tasipama tirooma varira aataruuvo ngiiki vaivo inna yoketaa aataruvai. Fai hama taikaanaravai. Ii aataru ivo Anutuuqaa avuuvau yoketaa ari vookaraivai vaivai. ⁵Nnaaru varuu gionnainya ii aataru ivaa iida yoketaaya variravai. Iya Anutuuqaara yaagueeqaida iva kua kiaa teerama kioovaara faannaida itaama yoketaama variravai. Iya ngiari vaatiiya kuaivaa rikiada iya mmemmaana viravai. ⁶Nnaaruaa gionnaivo Saraava itaama variravai. Ivo ari vaati Aparahaamaa kuaivaa rikioo iinno innara tunoo: A ni haitatuuraikuavee, tiravai. Ngia hama vo mminnaavaara aaturama kiada safuuma yoketaama variayi vaa ngia Saraanna raunnaapu tuanaaya variaanoo. ⁷Mmuaikaraama ngia vaidiia ngiingii nnaataiya tasipama yoketaama variatee. Iya mmamma mmuyaiyauvo hama yaagueeqaivara yaata utida iya kuaivaa rikiada iyara yoketaa aataruuvaa iikiatee. Anutuuqo tupatupaa variraivaa kati ngiitaata iyaatama ngii miivaara yaata utida iya tasipama yoketaama variatee. Sa aataru voovono ngii yaaku vareeraiyauvaa uuda rammuaiveeraivaara ngia itaama yoketaama variatee.

**Ta yoketaa mmooriivaa iikiaunnaivaara
mmamma nniitaraivaa varaunnava**

⁸Aa nnaagiai kua aavaa rikiaatee. Ngia mmuakiaaya mmuaa yaatavai varada mmuaa ausavai varada variatee. Ngiingii kata vayaiyara mmuduuya ruaaneema ngia ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya ruatee. Ngiingiiyara yaata utida adida varida ngiingiiyara ngiingiiyara tuqinnaatee. ⁹Gionna kiaapu vooya maisa aataruuvaa ngii iikiai sa sai iikiatee. Iya kua maisaivaa ngii tikiai sa kua maisaivaa sai kiatee. Sa itaama iirama kiada iya aataru maisaivaa ngii iikiai yara kua yoketaivaa sai kiatee. Anutuuqo ngiiyara yoketaivai ngia yoketaama variateeraivaara ivo ngii maavee tiravai. Ivaara ngia sai kua yoketaivaa kiatee. ¹⁰Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Gionna kiaapu voovono sirigainno varioo
hokobama varinaree kua maisa kuaivaa pikioo
unnakua tiraivaa pikiaivee.

¹¹ Maisa aataruuvaa mmooka hanigia mmioo
yoketaa aataruuvaa nnaasu iikiaivee.
Ausa nuufa aataruuvaara puruoonnonno too
ivau nnaasu variaivee.

¹² Udaanga Anutuuqoono safuuma variraiyara
haitatuunno varioo
iya yaaku vareeraivaa makemakee rikiavaara
itaama variaivee.
Ivo maisa mmooriivaa iikiai yara

hama inna yoketaivaara itaama variaivee.

Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

¹³Fai ngia safu aataruuvau mmannammanna purua rada vikio dee gionna kiaapu voovoono mmoori maisaivaa ngii minarannee? Hameetavee. ¹⁴Fai ngia safu aataruuvau kuaivaara gionna kiaapuuya mmamma nniitareeraivaa ngii mikio fai Anutuuoqoono ngiiyara yoketainaravai. Iya mmoori maisaivaa ngii miaara iikiai sa iyara aatuuda sa ngii ausaiyauvo mmuaararenai pinaama yaata utuatee. ¹⁵Yisuu Kirisiinnara tuqinnama yaata utida innara kiatee: Ti Udaangaivovee, kiatee. Ngia Yisunnara kutaavaivee kiasa kiada innara faannakiaivaara gionna kiaapu voovoono ivaara ngii yaparainai mmuakiasa suai inna kua sai kiaraiyauvaa mmuaanaa ngiingii yaataiyauvaki teerama kiatee. ¹⁶Fai ngia kuaiyauvaa sai kiaaree tida inna avuuvaki teeda vaidatirooma kiada kua kiatee. Ngia itaama iida ngii yaata utiraiyauvo yoketaayauvai nnaasu vainai variatee. Ngia Yisuu Kirisiinna nnaagiai nuairaiya ngia safuuma variaivaara gionna kiaapu vooya ngiiyaadiri koonnama yaata utida unnakuaivaa kiasa kiada ngiari kuaivaara iya mmamma maisakiaiveeraivaara itaama ngii yaata utiraiyauvo yoketaayauvai nnaasu vainai yoketaama variatee. ¹⁷Ngia mmoori yoketaivaa iikiaivaara mmamma mmuaararaivaa varaavai. Ngia mmoori maisaivaa iikiaivaara mmamma mmuaararaivaa varaavai. Fai Anutuuoqo ee-oo tinai ngia mmoori yoketaivaara mmamma mmuaararaivaa varaivo mmoori maisaivaara mmamma mmuaararaivaa varaivaa yaataravai. ¹⁸Yisuu Kirisiiva safuuma varuuvoono mmuaa suai nnaasu hama ngia safuuma variaya ngii mminnamminnaa maisaiyauvaara putiravai. Ivo ti vitoo Anutuuoqaasi ti yapaanaraivaara tiyara putiravai. Vaidiia inna nnabaivaa ruputu kioodoo Anutuuoqo tuduu vaidi kaanaivo kava diiteeravai. ¹⁹Diitoo oro mmannasaiya oovi yoosinnaivaki varuuyaatama ari kuaivaa kiasa mmiravai. ²⁰Ii mmannasa iya nnaaru varuuya Anutuuoqaa avaiavaa hatokooya mmannasayavee. Nnaaru Nuvuaava varuu suaivaki iya Anutuuoqaa kuaivaa rikiadaata yaatareeravai. Ii suai ivaki Nuvuaava nnooriyaa nuaira nnauvaa heekoo varuduu Anutuuoqo iya ausa hanigiaateeraivaara faannainno varududuu hama iya inna kuaivaa rikiada iiravai. Gioonna kiaapu kiisakiangii yaaku saivai karasaidiri taaravooma nnooriyaa nuaira nnauvaki varuduu hama nnooriivo iya raputuduu rikiada iya ivaki yoketaama variravai. ²¹Ii nnoori ivaa Anutuuoqo mmataama kioo nnoori vareeraivaara tiravai. Ii nnoori varaa ivaudiri Anutuuoqo ngii vitoo yoketaivau ngii yapaivai. Ii nnoori vareera aataru ivo ngii mmammaivaki kainaama vaivaa hama finivai. Ii aataru ivaudiri ngia ngiingii yaata utiraviki rikiaavo hama ngii mminnamminnaa maisaataivaara ngia Anutuuoqaata kua kutaivaa kiaavai. Yisuu Kirisiiva putuuvakidiri kava diitooavaara

Anutuuqo ngii mminnamminnaa maisaiyauvaa ruga kioo ngii vitoo yoketaivau yapaivai. ²²Vaa Yisuu Kirisiiva ngiau aapu vioo Anutuuqaa yaaku yaadudainningiaa hara kioo varioo ngiau aapu mmuakiaa aangeraiyaraatama ngiari seena yaagueeqa kieetaya variaiyaraatama dinoo.

Gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya ari vookaraama variaavai

4 ¹Yisuu Kirisiiva ngiiyara mmamma nniitaroovaa varoovaa yaata utuatee. Ivo mmamma nniitaroovaa varoo yaata utuuvaa roosiima ngiingii aakiaiyauvaki yaata utida yaagueeqakiatee. Gioonna kiaapu voovoono mmamma nniitaraivaa varaivoono hama mminnamminnaa maisaivaa yaata utuoo varaivai. Vaa pikiaivai. ²Ivaaa ngia mmatayaa varida aa suai aavakidiri varia rada vidada sa ngii aakiaiyauvakidiri ngii iikiataira aataruuyauvaaa yaata utida iikiatee. Anutuuqo yaata utiivaugiataama yaata utida ivaa nnaasu iikiatee. ³Vaa ngia tauraa hokoba suai varida kumimakairaiya iira aataruuyauvaaa iikiaavai. Ngia varida ngiingii mmammaiyauvaaa nnaasu yaata utida makemakee sabi heera aataruuvaa iikiaavovo mminnamminnaa maisaiyauvaa ngii varaataikiai ngia varaavai. Ngia kapikarai nnooriivaa nneeda kumimakaida varida makemakee buusaivaa nneeda varida nnoori kapikaraivaa nnaaraivaa nuunaida varida unnakua anutuuyauvaaa Anutuuqo oooqoo tuuyauvaaa ngia ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaaa mmiaavai. ⁴Aanna makee gioonna kiaapu kumimakaiya ngia hama iya tasipama itaama sabi koonnama varida iikiaivaa iya nnikiaraida ngiiyara maisayavee kiaanoo. ⁵Inna aikioovee. Fai yapooma iya Anutuuqaa avuuvau kua pinaivaki dida vaida ngiari iikiaa mmooriyauvaaa innaata kua kiaaravai. Anutuuqo gioonna kiaapu putiraiyaata variaiyaaatama iikiaa mmooriyauvaaa iya yaparainaraivaa vaa teerama kioo varinoo. ⁶Ivaaa Yisuu Kirisiiva gioonna kiaapu vaa putuuyaaatama mmayaaya yoketaivaa kiaa mmiravai. Iya mmatayaa varuu suaivaki mmuakiaa gioonna kiaapuuya ngiari mminnamminnaa maisaiyauvaa irisaiyauvaa vareerayaama vaa iya ivaa varada putiravai. Iya nnaagiai mmannasaiyauvo varuu suaivaki Anutuuqo varirayaama iya variateeraivaa Yisuuva mmayaaya yoketaivaa iya kiaa mmiravai.

Anutuuqo ngii mii aataru mmooriyauvaaa ngia tuqinnama iikiatee

⁷Mmuakiaa mminnamminnaiyauvo taikaanara suaivo aavaa vainima nninoo. Itaama vainai rikiada ngia yaaku varaaraivaa ngiingii yaata utiravaki safuuma yaata utida ngiingii variraivaa tuqinnama kiada varida haitatuukiatee. ⁸Aa mmuakiaa aataruvai yaatareera aataru aavaa iikiatee. Ngiingiiyara ngiingiiyara yaagueeqama mmuduuya ruatee.

Mmuduuya rira aataruuvooonoo kaayau mminnamminnaa maisaiyauvaa rummua apu kiaanaraivaara ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya ruatee. ⁹Ngii seenaiya ngiisi nnikiai ngia nnau mmaataiyauvaa iya kati mmi kiada sa ivaara yaata utida nunuraanuraikiatee. ¹⁰Ngia aikiooma iikiaara aataru mmooriyauvaa yaagueeqaiyauvaa Anutuuoqo mmuaavai mmuaavai kati ngii miyauvaa ngii seenaiya yoketaama variateeraivaara iyara iikiatee. Ngia ngiingii mminnaa yoketaiyauvaa haitaturayaama tuqinnama Anutuuoqo ngii mii mmoori ari vo kara ari vookaraiyauvaa haitatuuda iikiatee. ¹¹Anutuuoqaa mmayaayaivaa kiasa mmira vaidi voovooonoo tuqinnama Anutuuoqaa kua tuanaivaa kiasa mmiaivee. Ari seenaiyara haitatuura vaidi voovooonoo tuqinnama Anutuuoqo ari yaagueeqaivaa inna mmiivaugiataama haitatuukiaivee. Anutuuoqaa nnutuuvo ngiau aapu vakiaiveeraivaara Yisuu Kirisiinnara yaagueeqararama kiada iida itaama iikiatee. Anutuuoqaa nnutuuvo ngiau aapu tupatupaa vaikio inna yaagueeqaivo tupatupaa vakiaivee. Kua kutaa.

Ngia Yisuunnanikaraama mmamma nniitaraivaa varaavai

¹²Ni seena na ngiyyara mmuduuya ruauyaso, ngia Anutuuoqaa mmooriivaara ngii tasipama variaiya ikia roosiira maisa mmooriyauvaa ngii iida taaree kiasa kiada ngii mikiai sa nnikiarakiatee. Sa yaata utida kiatee: Hama ta taunna mmuaararai ari vookarai voovai tiisi nninoo, kiasa kiada ivaa teeda nnikiarakiatee. ¹³Sa itaama nnikiarairaida Yisuu Kirisiinnanikaraama mmamma nniitareeraivaa varaivaara sirigakiatee. Ngia Yisuunna oyai ari vookaraivo kooyaa vainara suaivaki sirigaida ausa yoketaivaa tasipama variaaraivaara aanna makee mmamma nniitareeraivaa varadaata varida sirigakiatee. ¹⁴Ngia Yisuu Kirisiinna gionna kiaapuya variaivaara fai gionna kiaapuuya maisa kua maisa kuaivaa ngii tikiai sa ivaara yaata utuatee. Ngia itaama variaivaara Anutuuoqo ngiyyara yoketaivoo. Anutuuoqaa Mmannasa Yoketaa ari vookaraivo ngii tasipama variivaara Anutuuoqo ngiyyara yoketaivoo. ¹⁵Mo fai mmamma mmuaararaiivo ngiisi nninai sa aa na tinara kua aavaugiataama iida varaatee. Sa vaidi voovooonoo vaidi voovai ruputino putuaivee. Sa ivo mmuara varoo kaayau ari vookarai maisamaisai mmooriivaa iikiaivee. Sa ivo ari seenaiya kuaivaa mmuara varoo sabi kua sabi kua kiaivee. Ivo ii aataru iyauvaara mmamma mmuaararaiivaa vareevoora sa itaama iikiaivee. ¹⁶Mo ngia vaa ausa hanigaiya Anutuuoqaa aataruuvau nookiaivaara mmamma mmuaararaiivo ngiisi nninai sa ivaara mmamma maisakiatee. Ngia Yisuu Kirisiinna gionna kiaapuya variaivaara Anutuuoqaa kua yoketaivaa kiatee.

¹⁷Anutuuoqo mmuakiasa gionna kiaapuuya yaparaira suaivo vaa nninoo. Fai ivo ari gionna kiaapu tuanaiananaa tauraa yaparainaravai.

Mo fai tauraa ivo ti yaparama kioo nnaagiai hama inna kua mmayaaya yoketaivaa rikiada iikiyaiya yaparainai mo fai iya dataama variaarannee?

¹⁸Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Fai gioonna kiaapu safuuma variyaiya
Anutuuqo iya vitoo
yoketaivau yapaanaravaa varaaraivaara iikio
iya mmuaarareenainnaata iidada varaaravai.
Mo gioonna kiaapuuya
hama Anutuuqaa kuaivaa rikiada
kaayau mminnamminnaa maisaiyauvo iya suvuiya
fai iya dataakiaarannee?

Anutuuqaa kua fafaaraivoono itaa kua tiivai. ¹⁹Itaama vaikaii ngia Anutuuqo ari yaata utiivaugiataama iida mmamma mmuaararavaa varaiya ivo ngii iima kioo hama ngii pikiaivaara yaata utida ti tuqinnaanaravaivee kia kiada ngii mmamma mmuyai mmuakiaavai inna mmida mmoori yoketaivaa iikiatee.

**Ngia vaidi kieetaiya Anutuuqaa gioonna
kiaapuuyara tuqinnama haitatuukiatee**

5 ¹Na vaa ausa hanigiaiya kieeta vaidivai variaunoo. Ngiiikidiri vaa ausa hanigiaiya kieeta vaidiiya neenoo yamaa kua yamaa kua vooyauvai ngii giaa ngii miaunoo. Vaa na nini avuuvaaadiri Yisuu Kirisiiva mmamma nniitaroovaa varoovaa teeravai. Fai Yisuu Kirisiinna oyai ari vookaraivo nnaagiai kooyaa vainai fai neeta ngieetama varaaravai. ²Puara sipisiipara haitaturaiya roosiima gioonna kiaapu vaa ausa hanigiooya Anutuuqo ngii muuyara tuqinnama haitatuukiatee. Anutuuqaa iikiataivaugiataama ii mmoori iyauvaa iikiaaraivaara yoketaakiatee. Ngia iikio ngii pirisainainnaata iikiarainnoo. Sa sikau varaaraivaara nnaasu yaata utida ngiingii mmooriiyauvaa varaatee. Ngii iikiatainai gioonna kiaapuuyara yaagueeqama kiada varaatee. ³Anutuuqo ngii muu gioonna kiaapuuyara sa kieeta pinaaya dida vaidi iya yaataaraatee. Ngia tirooma yoketaama varira aataruuvaa iida iya vitaikiai taatee. ⁴Fai ngia itaama iikio gioonna kiaapuuyara Haitatuura Kieeta tuanaivo kooyaa tiinai ngia irisai ari vookaraivo hama taikaanaravaa varaaravai.

⁵Mmuakaraama ngia vaidi karaasaiya vaidi yokovaiya mmemmaana kuatee. Ngia mmuakiaaya ngiingii seenaiya mmemmaana vida iya tasipama adida variatee. Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo: Gioonna kiaapuuya ngiariiyara mannaka kaiya Anutuuqo too iyara ooqoo tiivai. Gioonna kiaapu vooya adida varida hama ngiariiyara mannaka tiraiya Anutuuqo kati iyara yoketaama yaata utivaivee. Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai. ⁶Itaama vainai Anutuuqo yaagueeqama

ngii haitatuuvaara inna mmemmaana adida variatee. Ivo mmataama kioo suaivaki ariinoo ngii nnutuuyauvaa ngiau aapu yapaanaraivaara inna mmemmaana adida variatee. ⁷Ivo ngiiyara yaata utuoo tuqinnoo variivaara ngii mmuaararai mmuakiaayauvai innayaa yapa kiatee.

⁸Fai mmaraivaara nnutuuvo raiyoonaiivo pinaama akua kiasa roo nuainno varioo ari fayaiya gutu nnaanara buaama roo nuaineema ngii nnammutuaa Sataango gioonna kiaapuuyara itaama iinno varinoo. Ivaaraida tuqinnama yaata utida haitatuuda variatee. ⁹Innara ooqoo kiatee. Anutuugaara kutaavaivee kiaivaa puaisa utida innara ooqoo kiatee. Vaa ngia rikiaavai. Ngii seena vaa ausa hanigieeraiya mmuakiaa mmataavau variaya mmuaakarai mmamma mmuaararaiyauvaa varaivaara innara itaama ooqoo kiatee.

¹⁰Anutuugo kati ngiiyara yoketaama yaata utiivoono Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara ari yoosinna ari vookarai tupatupaa variraivakira ngii maavee tiivaivee. Fai ngia kiisa suai mmamma mmuaararivaara varakio ivo ariinoo iinai ngia yoketaa tuanaaya varida hama harurirama kiada inna yaagueeqaivaura yaagueeqama kiada variaaravai. ¹¹Anutuugaa yaagueeqaivo tupatupaa itaavai nnaasu vakiaivee. Kua kutaa.

Petorooso nnaagiai kua yoketaivaa gioonna kiaapuyaa kiasa mmiravai

¹²Na aa paanna kua aavaa Siraasaa kiasa mmiauko ngiini fafaara rainoo. Na inna tauko ivo ausa hanigiai vaidivoono Anutuugaa mmooriivaa hama pikieerainno yaagueeqama iivai. Ngia yaagueeqama variateeraivaara na yamaa kua yamaa kua tiee aa kua aavaa ngii giaa ngii miaunoo. Anutuugo kati gioonna kiaapuuyara yoketaama yaata utiraivo kutaa tuanaavai vaivaara na ngii giaa ngii miaunoo. Ivaara rikiada puaisa utida yoketaama variatee. ¹³Vaa ngii seena ausa hanigieeraiya Anutuugo ngii roosiima ariiniee kiasa mmataama kioodoo yoosinna Bapuroona Anutuugaara nuunama variayaano ngiiyara yaata utida boo kiaavai. Marakaava na Anutuugaa kuaivaa kiaaduu rikioovaara ni mmaapu tuanaavai variivoono ngiiyara yaata utuoo boo tiivai. ¹⁴Ngia ngiingii seenaiyara mmuduuya ruaivaara iya teeda iya yaakuuyauvaa rumisiatee.

Ngia Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuyaa Anutuugaa ausa nuufaivo mmuakiaaya ngii tasipama vakiaivee.